

Nowe stanowiska zgniotka cynobrowego *Cucujus cinnaberinus* (SCOPOLI, 1763) (Coleoptera: Cucujidae) w Polsce południowo-wschodniej

New records of the flat bark beetle *Cucujus cinnaberinus* (SCOPOLI, 1763) (Coleoptera: Cucujidae) in south-eastern Poland

Andrzej WOJTON¹, Bogdan WIŚNIEWSKI²

Uniwersytet Rzeszowski, Instytut Nauk Rolniczych, Ochrony i Kształtowania Środowiska, Pracownia Bioróżnorodności,
ul. M. Cwiklińskiej 1a, 35-601 Rzeszów, e-mail: ¹wojtan@ur.edu.pl, ²bogdan.w@hotmail.com

KEY WORDS: Cucujidae, SE Poland, Sandomierz Basin, new localities.

Zgniotek cynobrowy jest saproksylicznym chrząszczem objętym w Polsce ścisłą ochroną gatunkową (Rozporządzenie 2016). Znajduje się również w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej oraz wpisany jest do Polskiej Czerwonej Listy Zwierząt Ginących i Zagrożonych (kategoria zagrożenia – LC) (PAWŁOWSKI i in. 2012). Wiedza o rozmieszczeniu tego gatunku w Polsce została podsumowana w poradniku metodycznym BUCHHOLZA (2012) oraz w pracy SMOLISA i in. (2012). Informacje o występowaniu zgniotka cynobrowego zostały następnie uzupełnione przez nowe dane pochodzące z różnych regionów kraju (np. MARCZAK 2016, DORDA i FIEDOR 2019, MIŁKOWSKI 2020, KWIATKOWSKI i MARCZAK 2020). W Polsce południowo-wschodniej do niedawna większość stanowisk zgniotka cynobrowego miała charakter historyczny (BUCHHOLZ i in. 2013). W ostatnich latach odnotowano jednak ten gatunek w wielu miejscach na Pogórzach: Przemyskim, Bukowskim, Dynowskim i Strzyżowskim oraz w Górach Słonnych, Bieszczadach i Beskidzie Niskim (TRZECIAK 2011, BUCHHOLZ i in. op.cit., OLBRYCHT i in. 2014, BUCHHOLZ i MELKE 2018). Wyniki tych badań wskazują na rozpowszechnienie i liczne występowanie zgniotka cynobrowego w Karpatach, rzadki wydaje się być natomiast na obszarach leśnych Kotliny Sandomierskiej, gdzie dotychczas wykazano tego chrząszcza z okolic Stalowej Woli (LIANA 2001).

Poszukiwania zgniotka cynobrowego w Kotlinie Sandomierskiej przeprowadzono w dwóch rezerwach leśnych: „Zabłocie” i „Bór” o powierzchniach odpowiednio ok. 540 i 365 ha. Wyszukiwanie osobników imaginalnych odbyło się pod koniec kwietnia (24 IV 2020, 28 IV 2020) i na początku maja

(2 V 2020), zarówno w ciągu dnia jak również mniej więcej godzinę po zapadnięciu zmroku. Obserwacje dzienne polegały na kontroli powalonych pni różnych gatunków drzew, natomiast obserwacje nocne skoncentrowano na wytypowanych wcześniej pniach topoli osiki (*Populus tremula*) i przeprowadzono je kierując się wskazówkami metodycznymi zawartymi w pracy MARCZAKA (op.cit.).

Występowanie osobników zgniotka wykazano wyłącznie podczas kontroli nocnych, na następujących stanowiskach w Nadleśnictwie Głogów:

- EA65 leśnictwo Bratkowice, rezerwat „Zabłocie”, 28 IV 2020, 1 ex., oddz. 102, na pniu martwej, leżącej topoli osiki o średnicy 80 cm (w odległości 130 cm od odziomka); obserwacje 20:30 – 21:00; las łęgowy z przewagą olszy czarnej *Alnus glutinosa* w wieku około 42 lat (ryc. 1);
- EA65 leśnictwo Bór, rezerwat „Bór”, 2 V 2020, 3 exx., oddz. 181, na pniu martwej, leżącej topoli osiki o średnicy 134 cm (w odległości 130 cm od odziomka), obserwacje 20:50 – 21:30; drzewostan z dominacją dębu *Quercus* sp. w wieku około 80 lat.

Podane stanowiska są kolejnymi zlokalizowanymi na terenie rezerwatów na Podkarpaciu (OLBRYCHT i KUCHARSKA-ŚWIERSZCZ 2020), pierwszymi jednak z obszaru Puszczy Sandomierskiej. Obydwa rezerваты, w których odnotowano zgniotka mają stosunkowo dużą powierzchnię, w związku z tym naturalna dynamika drzewostanów prawdopodobnie zapewnia ciągłe występowanie odpowiednich mikrosiedlisk dla tego gatunku. Na badanym obszarze zgniotka stwierdzono na topoli osice, która jest często wybieranym przez tego chrząszcza drzewem łęgowym na obsza-

rach nizinnych w kraju (KUBISZ 2004., MARCZAK op.cit.). Zgniotek cynobrowy był jednak stwierdzany na wielu gatunkach drzew, wykazując lokalne preferencje (BUCHHOLZ op.cit., SMOLIS i in. op.cit.). W Karpatach najczęściej notowany był w jodle, buku i sośnie (BUCHHOLZ i in. op.cit., OLBRYCHT i in. op.cit.). Warto odnotować, że pomimo kilkuletniej eksploracji przyrodniczej omawianych rezerwatów nie stwierdzono wcześniej osobników imaginalnych

tego chrząszcza podczas wizyt dziennych. Zastosowanie kontroli nocnych pozwoliło natomiast na szybkie wykrycie zgniotka, bez potrzeby niszczenia siedlisk gatunków podkorowych. Niniejsza praca potwierdza nowe zalecenia metodyczne podane do inwentaryzacji zgniotka cynobrowego (MARCZAK op.cit.), zwiększające jak się wydaje prawdopodobieństwo wykrycia tego gatunku szczególnie na obszarach rzadkiego występowania.

Ryc. 1: A. Siedlisko występowania zgniotka cynobrowego w rezerwacie „Zabłocie”;
B. *Cucujus cinnaberinus*, zaobserwowany 28 IV 2020, godz. 20:30 – 21:00. (fot. A. WOJTON).

Fig. 1: A. Habitat of the *Cucujus cinnaberinus* in the Zabłocie reserve;
B. Specimen of the flat barkbeetle observed 28 IV 2020, 8:30 p.m. – 9:00 p.m. (phot. A. WOJTON).

PIŚMIENNICTWO

- BUCHHOLZ L. 2012: Zgniotek cynobrowy *Cucujus cinnaberinus* (SCOPOLI, 1763) (ss. 419-446) [W:] M. MAKOMASKA-JUCHIEWICZ, P. BARAN (red.): Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Część II. GIOŚ, Warszawa. 519 ss.
- BUCHHOLZ L., KUBERSKI Ł., MICHALSKI R., MELKE A., OLBRYCHT T. 2013: Chrząszcze Coleoptera z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej na obszarze projektowanego Turnickiego Parku Narodowego i w jego okolicach. Roczniki Bieszczadzkie, 21: 297-317.
- BUCHHOLZ L., MELKE A. 2018: Owady – chrząszcze – Coleoptera. (ss. 314-377) [W:] M.D. BOĆKOWSKI (red.): Projektowany Turnicki Park Narodowy. Stan walorów przyrodniczych – 35 lat od pierwszego projektu parku narodowego na Pogórzu Karpackim. Fundacja Dziedzictwo Przyrodnicze, Nowosiółki Dydyńskie. 400 ss.
- DORDA A., FIEDOR M. 2019: Występowanie zgniotka cynobrowego *Cucujus cinnaberinus* SCOPOLI, 1763 (Coleoptera, Cucujidae) na Pogórzu Śląskim (Karpaty Zachodnie). Przegląd Przyrodniczy, 30 (1): 98-105.
- KUBISZ D. 2004: *Cucujus cinnaberinus* (SCOPOLI, 1763). Zgniotek cynobrowy. (ss. 88-90) [W:] P. ADAMSKI, P. BARTEL, A. BERESZYŃSKI, A. KEPEL, Z. WITKOWSKI (red.) Gatunki zwierząt (z wyjątkiem ptaków). Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Tom 6. Ministerstwo Środowiska, Warszawa, 500 ss.
- KWIATKOWSKI A., MARCZAK D. 2020: *Cucujus cinnaberinus* (SCOP.), *Cucujus haematodes* (ERICH.) (Coleoptera: Cucujidae) oraz

- Boros schneideri* (PANZ.) (Coleoptera: Boridae) w Puszczy Knyszyńskiej. *Wiadomości Entomologiczne*, **39** (2): 23-26.
- LIANA A. 2001: *Cucujus cinnaberinus* (SCOP.) (Coleoptera, Cucujidae) w Puszczy Sandomierskiej. *Notatki Entomologiczne*, **2** (1): 9.
- MARCZAK D. 2016: Zgniotek cynobrowy *Cucujus cinnaberinus* w Kampinoskim Parku Narodowym i uwagi do jego monitoringu. *Studia i Materiały CEPL w Rogowie*, **18**, 49A: 142-152.
- MILKOWSKI M. 2020: Nowe stanowiska zgniotka cynobrowego *Cucujus cinnaberinus* (SCOPOLI, 1763) (Coleoptera: Cucujidae) w okolicach Radomia. *Wiadomości Entomologiczne*, **39** (1): 17-19.
- OLBRYCHT T., MELKE A., MICHALSKI R., KUBERSKI Ł. 2014: Występowanie zgniotka cynobrowego *Cucujus cinnaberinus* (SCOPOLI, 1763) (Coleoptera, Cucujidae) w Bieszczadach i Beskidzie Niskim. *Roczniki Bieszczadzkie*, **22**: 311-320.
- OLBRYCHT T., KUCHARSKA-ŚWIERSZCZ M. 2020: Pierwsze obserwacje zgniotka cynobrowego *Cucujus cinnaberinus* (SCOPOLI, 1763) (Coleoptera, Cucujidae) na terenie Rzeszowa. *Wiadomości Entomologiczne*, **39** (1): 8-9.
- PAWŁOWSKI J., KUBISZ D., MAZUR M. 2002: Chrząszcze – Coleoptera. (ss. 88-110). [W:] Z. GŁOWACIŃSKI (red.): Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków, 155 ss. + Supplement, 74 ss.
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt. *Dziennik Ustaw* 2016, poz. 2183.
- SMOLIS A., KADEJ M., GUTOWSKI J.M., RUTA R., MATRAJ M. 2012: Zgniotek cynobrowy *Cucujus cinnaberinus* (Insecta: Coleoptera: Cucujidae) – rozmieszczenie, ekologia i problemy ochrony oraz nowe stanowiska w Polsce południowo-zachodniej. *Chrońmy Przyrodę Ojczyzną*, **68** (5): 332-346.
- TRZECIAK A. 2011: Zgniotek cynobrowy *Cucujus cinnaberinus* (SCOPOLI, 1763) (Coleoptera: Cucujidae) w okolicach Dębicy. *Wiadomości Entomologiczne*, **30** (3): 185-186.

Wpłynęło: 28 maja 2020

Zaakceptowano: 25 czerwca 2020